

Särskild arkeologisk utredning inför nybyggnad av E4 söder om Sundsvall

Socken: Njurunda, Kommun: Sundsvall, Landskap: Medelpad.

Rapportnummer 2010:15
Ola George

Murberget Länsmuseum Västernorrland
Box 34
871 21 Härnösand
www.murberget.se

Särskild arkeologisk utredning inför nybyggnad av E4 söder om Sundsvall.
Rapportnummer 2010:15

© Murberget Länsmuseum Västernorrland, Ola George
Härnösand 2010
Foto: Murberget

ISSN 2000-0111

Sammanfattning

Den särskilda arkeologiska utredningen inför nybyggnad av E4 söder om Sundsvall utfördes av Murberget Läns museet Västernorrland i samarbete med Riksantikvarieämbetet UV-mitt under hösten 2009 och våren 2010.

Antalet fornlämningar som påträffades vid utredningen utöver de redan tidigare kända var färre än förväntat.

Vid Kaptensdalen vid Nolby framkom det mest frekventa området med fornlämningar.

Sedan tidigare finns kända fornlämningar inom eller i direkt anslutning till vägområdet vid Bredsand-Kumo (gravrösen och stensättningar). Vid Myre finns kulturhistoriska lämningar i form av skärvstensförekomster och en hård, men vägområdet tangerar där även en gravgrupp. Kulturhistoriska lämningar i form av kolningsanläggningar påträffades i området kring Långsvedjan.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Inledning, syfte och metod	5
Fornlämningar och kulturhistoriska lämningar från söder till norr	5
Myre	5
Hummelviksberget	6
Åmon	6
Dingersjömon	7
Njurunda Prästbol	7
Västbo.....	8
Kaptensdalen	8
Nolby	9
Fläsian	10
Kumo	10
Tekniska och administrativa uppgifter.....	10
Kartbilaga.....	11
Fyndlista från Raä 839 i Njurunda socken.....	15

Inledning, syfte och metod

Murberget, Länsmuseum Västernorrland påbörjade i samarbete med Riksantikvarieämbetet UV- mitt den särskilda utredningen av sträckan Myre-Stockvik under hösten 2009. Syftet med utredningen var att klargöra om tidigare ej kända fornlämningar förekom inom det aktuella vägarbetsområdet.

Arbetet under hösten begränsades till åkermarken från norra delen av Myre till Nolby i norr. Under maj 2010 slutfördes utredningen inom skogsmarkerna.

Utredningen utfördes inom den vägkorridor som tillhandahållits av Trafikverket.

Upplagsplatser, arbetsvägar, ej specificerade tillfartsvägar och trafikplatser medtogs inte i utredningen. Sundsvallsfjärden är ej heller medtagen i utredningen. Inventeringen i fält inskränktes efter diskussioner med Länsstyrelsen till de sträckor där vägen fått ny dragning i förhållande till den utredning som Murberget utförde 1996.

Schaktningen utfördes med grävmaskin. Den under sommaren 2009 utförda magnetometer- karteringen användes i fält som underlag för att underlätta lokaliseringen av fornlämningar (under våren 2010 utfördes ytterligare en kartering med magnetometer strax norr om Ljungan vid Dingersjömon).

Fornlämningar och kulturhistoriska lämningar från söder till norr

Myre

I norra delen av Myre påträffades inga fornlämningar, den tidigare registrerade fornlämningen Raä 535 i Njurunda socken (fyndplats för skärvsten) bedöms utgöra resterna efter sprängning av stenblock i åkermark och kommer därför att avregistreras.

Längre söderut i Myre grävdes inga schakt då det sedan tidigare fanns registrerade fornlämningar där (fyndplats för enstaka skärvstenar och bränd lera Raä 213:4, fyndplats för enstaka skärvstenar och kol Raä 213:5 och härd Raä 529 i Njurunda socken).

Schakt vid Skrängsta i trakten av Myre. Foto från syd.

Hummelviksberget

Vid Hummelviksberget grävdes många schakt (se bilaga) men endast en grop och några lämningar som bedömdes vara sentida stolphål kunde identifieras. I skogen öster om gården vid Hummelviksberget påvisades ett område med röjningsrösen. Här föreslås kartering och dokumentation av området.

Schakt vid Hummelviksberget. Foto från öst.

Åmon

Schakt grävdes i åkern vid Åmon (norr om Åtjärnen) samt i skogsområdet strax norrut, inga fornlämningar påträffades inom dessa områden.

Schakt vid Åmon. Foto från norr.

Dingersjömon

Norr om Ljungan vid Dingersjömon utfördes schaktning i anslutning till den grav som är registrerad där (Raä 153 Njurunda socken). Området utgjorde under yngre järnåldern en ö. Platsen karterades med magnetometer och anomalierna kontrollerades.

Vid utredningen var det angeläget att ta reda på om det fanns rester efter en boplats kring graven. Utredningen kunde dock inte påvisa några boplatsslämningar. Graven kommer efter vägbygget att ligga på en smal limpa avskuren från den övriga "ön". Eftersom miljön blir så pass förändrad kan det möjligen vara nödvändigt att undersöka och ta bort graven trots att den inte ligger i själva vägområdet.

Schakt vid Dingersjömon. Foto från syd.

Njurunda Prästbol

Inom fastigheten Njurunda Prästbol schaktades ytor av inom den stenröjda yta som finns registrerad där (Raä 299:2 Njurunda socken). En hård påträffades (Raä 838 i Njurunda socken med status som bevakningsobjekt). Murberget föreslår att ytan omfattas av en förundersökning.

Norr om föregående yta är en grovblockig moränhöjd belägen, flera mindre områden som var mer eller mindre stenfria undersöktes där men inga fornlämningar påträffades. I moränhöjdens norra del fanns en delvis stenröjd yta med röjningssten (ca 3,5 x 1 m brett och 0,1-0,2 m högt).

Härd vid Njurunda Prästbol.

Västbo

Vid Västbo i skogskanten mot åkern strax öster om vägområdet finns en gravgrupp (Raä 198, Njurunda socken, registrerad. Schakten som grävdes i jämnhöjd med fornlämningen innehöll flera störhål (igenfyllda gropar där det stått smalare stolpar), jorden var också påfallande mörk i området. Sammantaget gör dessa faktorer att ytan sannolikt behöver förundersökas.

Kaptensdalen

Vid Kaptensdalen i Nolby framkom flera fornlämningar inom området för Raä 147 (Plats med tradition, plats för hög). Där påträffades: Ett stolphål (Raä 837 i Njurunda socken med status som övrig kulturhistorisk lämning), en härd (Raä 840 i Njurunda socken med status som fast fornlämning) och en ansamling av skörbrända stenar (Raä 839 i Njurunda socken med status som fast fornlämning) i ett kulturlager som bland annat innehöll bränd lera, sot, tegelfragment, brända ben och glaserat rödgods (keramik från 1600-1700- tal). De skörbrända stenarna tolkas som resterna efter en stenugn. Fynd av en järnyxa, glaserat rödgods, brända ben och vad som bedöms vara ugsnfodring tillvaratogs vid utredningen.

Området strax öster om Kaptensdalen. Foto från syd.

Härd (Raä 840) i schakt vid Kaptensdalen.

Nolby

I skogsområdet norr om Nolby fram till den norra tidigare utredda vägsträckningen påträffades fem kolbottnar (rester efter kolmilor), av dessa låg två strax utanför vägområdet. De tre kolningsanläggningar som ligger inom vägområdet har från söder till norr beteckningarna Raä 835, 834 och 836 i Njurunda socken med status som övrig kulturhistorisk lämning.

Inom detta område fanns sedan tidigare flera registrerade fornlämningar i form av kolbottnar (Raä 786, 777 och 779).

Den tidigare registrerade fångstgropsliknande anläggningen Raä 531 (bevakningsobjekt) kunde inte återfinnas. På den plats där gropan skulle ha legat syntes spår efter grävningsverksamhet (förmodligen geologisk kartering).

Fläsian

Vid Fläsian finns följande registrerade fornlämningar, ett gravröse (Raä 338), en husgrund från historisk tid (Raä 522), en fornlämningsliknande stenkonzentration (Raä 79) och en stensättning och ett gravröse (Raä 12).

Kumo

Vid trakten av Kumo finns en fornlämningsmiljö med ett gravröse och två stensättningar (Raä 20).

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 431-10112-09

Länsmuseets dnr: 2009/234

Län: Västernorrland

Landskap: Medelpad

Kommun: Sundsvall

Socken: Njurunda

Kartblad: 17 H 1f, 17 H 1g, 17 H 2f, 17 H 2g.

Undersökningstid: Hösten 2009, maj 2010.

Personal från Murberget Länsmuseet Västernorrland: Ola George, Maria Lindeberg.

Personal från Riksantikvarieämbetet Uv-mitt: Ulf Strucke, Vivianne Bondesson.

Rapportsammanställning: Ola George.

Fynden konserverades av Murberget Länsmuseet Västernorrland.

Dokumentationsmaterial i form av ritningar, konserveringsrapport, fotografier, mm förvaras på Murberget, Länsmuseet Västernorrland.

Kartbilaga

Bild 1. Vägområdet vid Myre med fornlämningarna inlagda.

Bild 2. Vägområdet vid Hummelviksberget. Området med röjningsrösen markeras av en gul stjärna.

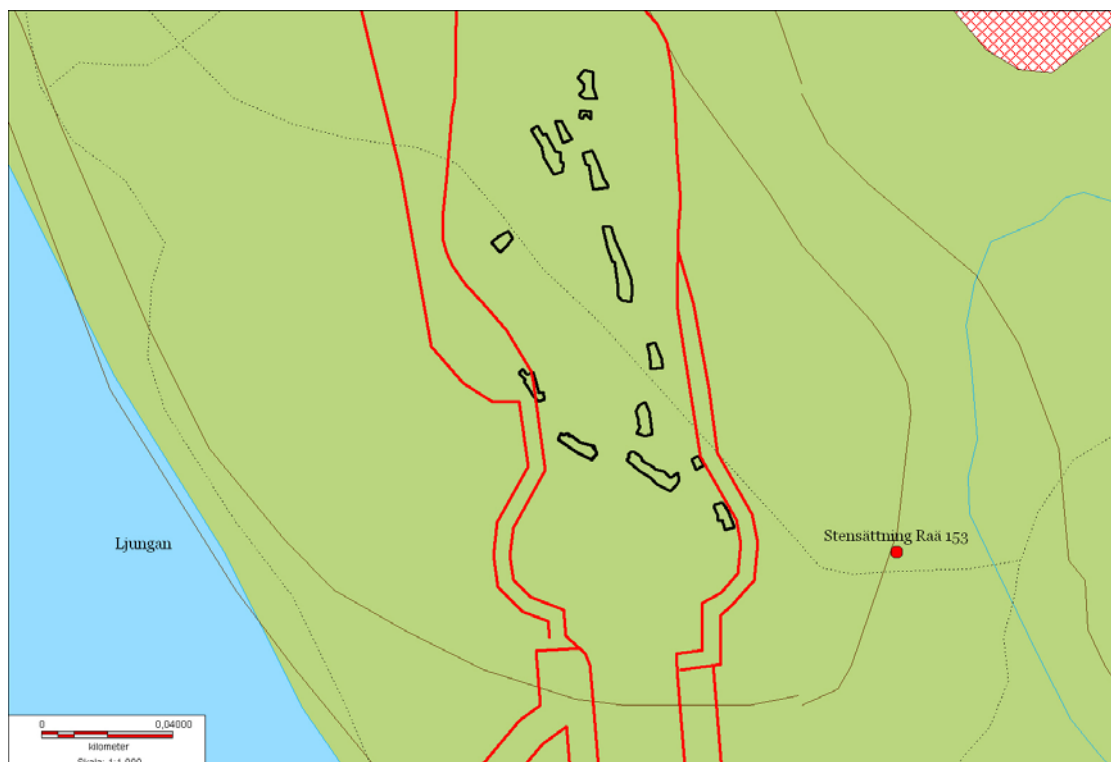

Bild 3. Vägområdet vid Njurunda- Prästbol med den närliggande fornlämningen Raä 153 och schakten inlagda.

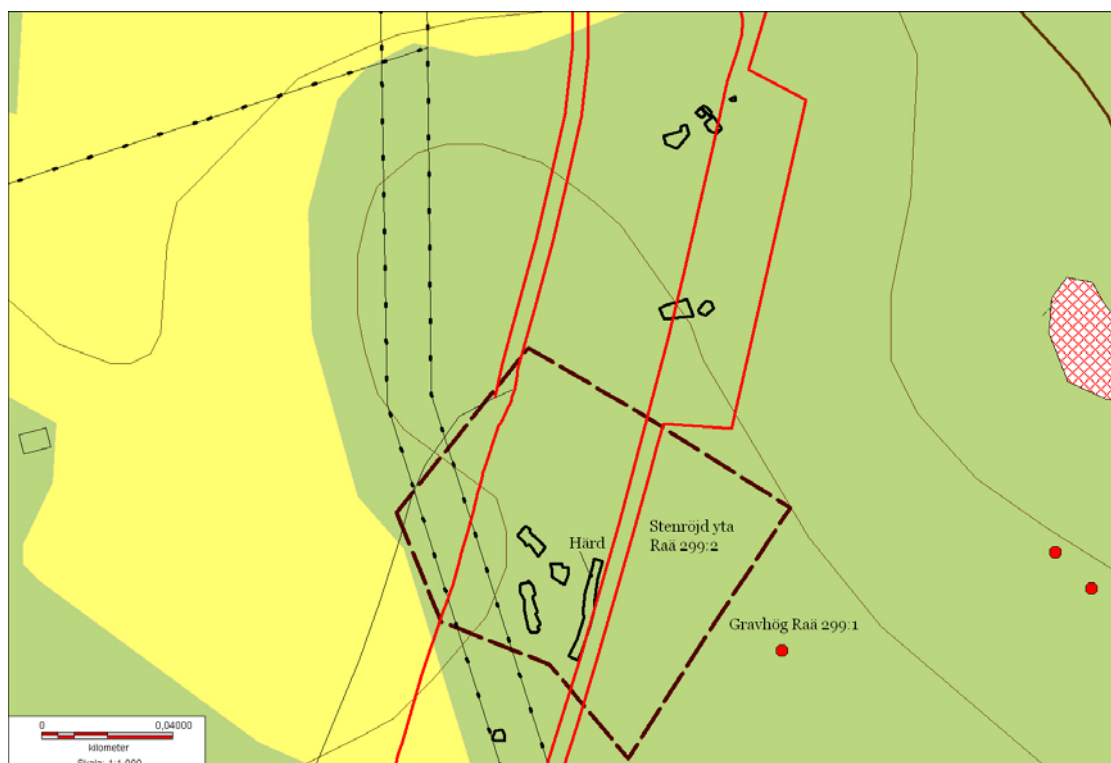

Bild 4. Vägområdet vid Västbo med fornlämningar och schakt inlagda. Härden (Raä 838) i vägområdet har status som bevakningsobjekt.

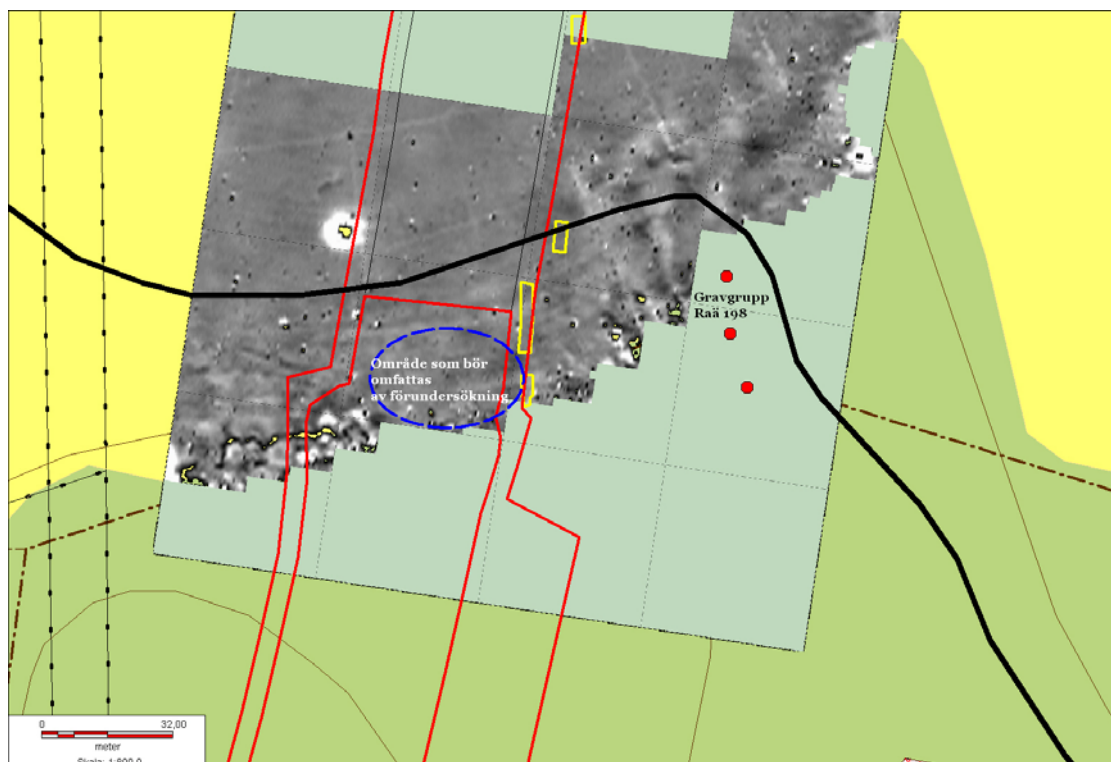

Bild 5. Vägområdet vid Västbo. Den svartvita bakgrunden visar magnetometer-karteringen, den svarta linjen visar 25 meters nivå över havet.

Bild 6. Vägområdet vid Kaptensdalen i Nolby. Den svartvita bakgrunden visar magnetometer-karteringen. Schakten och de nyupptäckta fornlämningarna är markerade. Härden har Raä-nummer 840, stolphålet Raä-nummer 837 och ansamlingen av skärbrända stenar som tolkas som rester efter en stenugn har Raä-nummer 839. Den svarta linjen markerar nivån 25 meter över havet, den blå linjen 15 meter över havet. Den röda linjen visar utbredningen av Raä 147 (uppgift om gravhög).

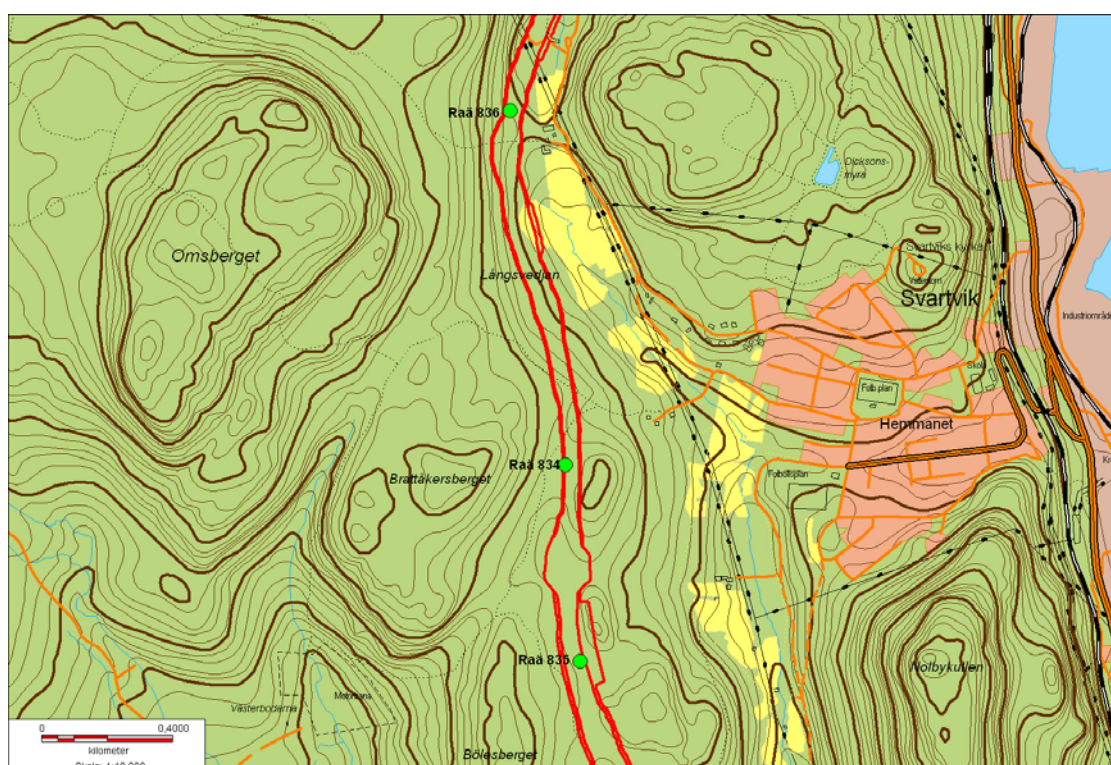

Bild 7. Vägområdet vid Långsvedjan med kolningsanläggningarna (från söder mot norr) Raa 835, 834 och 836 inlagda.

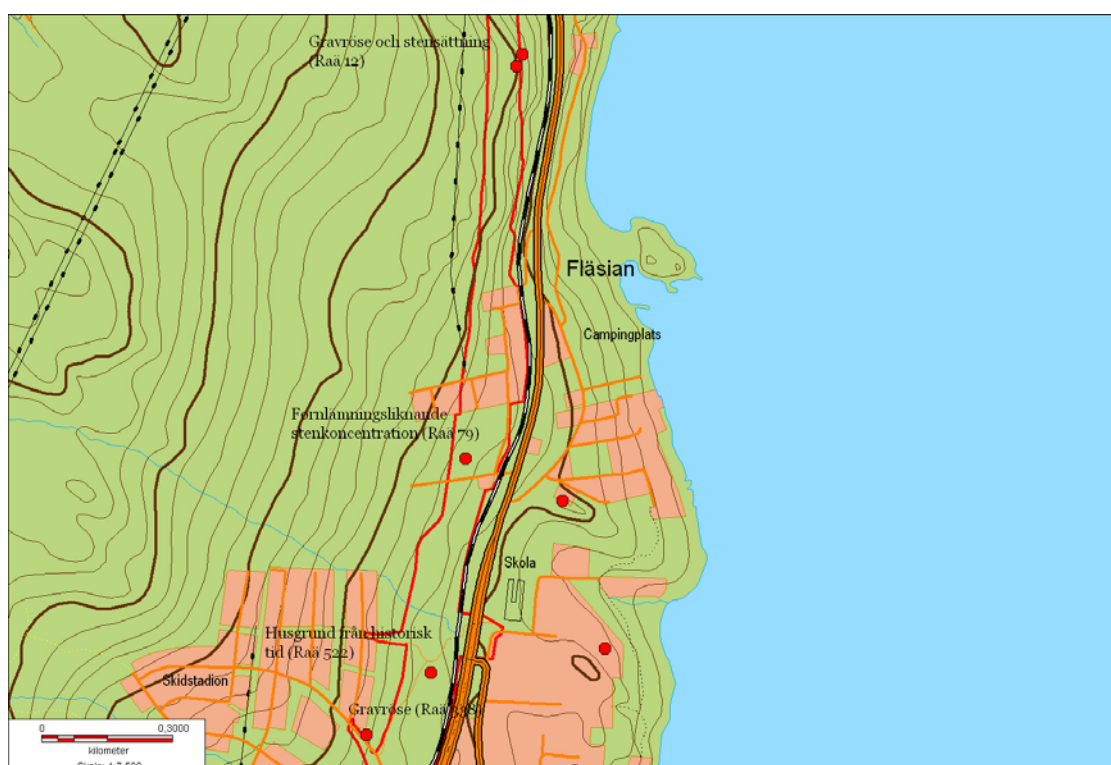

Bild 8. Vägområdet vid Fläsian med fornlämningarna inlagda.

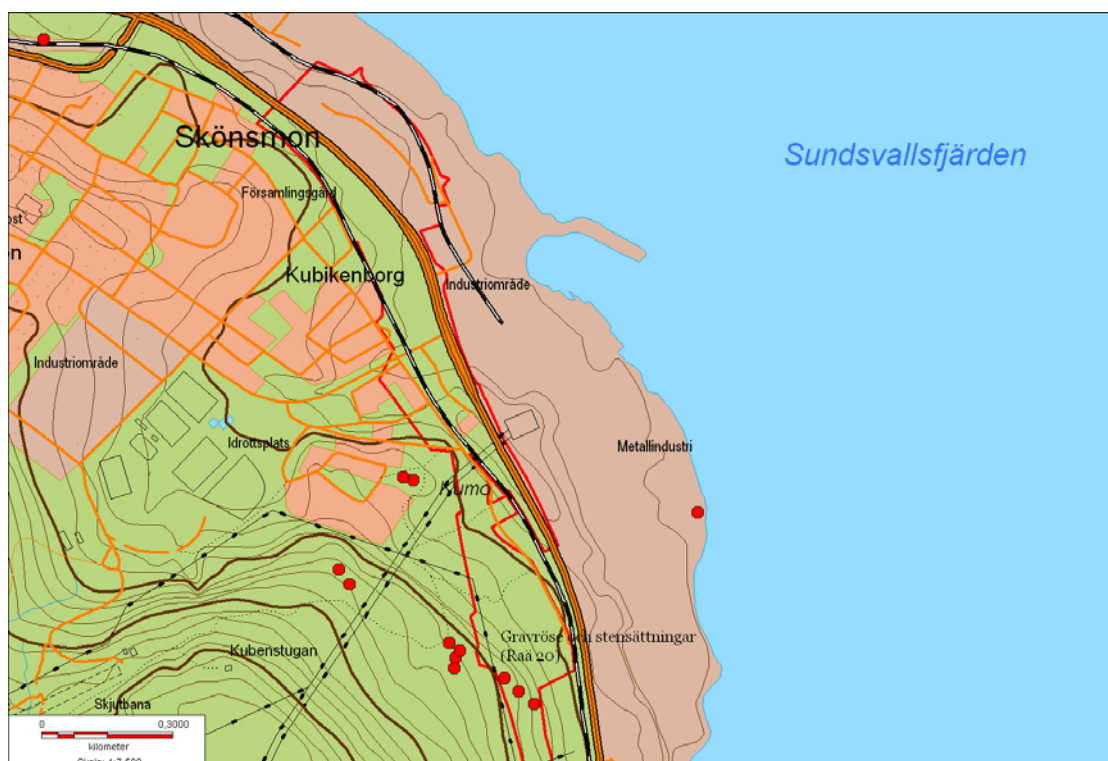

Bild 9. Vägområdet vid Kumo med fornlämningarna inlagda.

Fyndlista från Raä 839 i Njurunda socken

Fyndnr	Fynd	Mått	Antal	Vikt i gr	Kommentar
1	Järnyxa	180 x 100 x 35 mm	1	1200	Från historisk tid
2	Glaserat rödgods	55 x 55 x 12 mm	1	40,1	
3	Brända ben		3	2,5	
4	Ugnsfodring?	35 x 25 x 8 mm	1	6,4	